

امکان‌سنجی استناد به تئوری تعدیل در حقوق ایران به عنوان راهکاری در تعذر قراردادی - روش‌نعلی شکاری، سید مصطفی میلانی
حمایت کیفری از حقوق نسل‌های آینده در اسناد بین‌المللی - عادل ساریخانی، مصطفی کرمی پور
تحلیل حق نظارت مردم بر حکومت از دیدگاه علی (علیه السلام) با نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - ابراهیم موسی زاده،
محمد صالحی

تاملاتی در تشریح قسامه با توجه به علوم جرم‌یابی - محمدعلی حاجی ده‌آبادی، روح‌الله شمشیری
بازخوانش تعاملات (برخی گروه‌های مذهبی و بازیگران نظام بین‌الملل) حوزه تروریسم به عنوان وسیله دستیابی به منافع ملی با
تاکید بر مسئولیت‌های حقوقی در کشورهای اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، عارفه کردی نسب،
نفیسه طوسی، آیدا قاسم زاده

اصل منع اعاده پناهندگان از منظر اسناد حقوق بشری با تأکید بر پناه‌جویان زیست‌محیطی - مهناز خرسندی، عسکر جلالیان
خطرات اولویت یافتن مسائل مادی در مشاغل حقوقی - محمد ستایش‌پور، مریم فرجی ترک
احکام و آثار اذن در نظام حقوقی ایران و فرانسه - حسن نجارها
مقایسه رکن مادی جرم کلاهبرداری رایانه‌ای با سنتی - علی پایدارفرد، جواد نادری عوج بغزی، احمدرضا امتحانی
مبانی نظری حاکم بر کنترل تسلیحات نظامی با تأکید بر مواضع متعارض سازمان ملل متحد و سازمان تجارت جهانی در خصوص تجارت
تسلیحات نظامی متعارف - پوریا ابراهیم زاده، سمیه رحمانیان

کودک و کودکی از منظر فلسفه و ادبیات - مریم شعبان
اعتبار امر مختوم در دعاوی مدنی و کیفری - امیر محمدی، محمدمهدی حیدری، سهیلا مرادی قلعه
جایگاه شعب تخصصی کوزوو در نظام عدالت کیفری جهانی - مصطفی فضائلی، آرش ملک
جرم‌انگاری اظهار خلاف واقع مطلع در حقوق ایران - سعید اسدزاده، فاطمه احدی، مجتبی کنجوری
اقدامات شرکت‌های خارجی بابت استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی در دفاع مقدس از منظر حقوق مسئولیت بین‌المللی -
محمد ستایش‌پور، پریشان شفانی

مروری جامعه‌شناختی و جرم‌شناختی نسبت به پدیده روسپیگری در نظام بین‌الملل و ایران با تأکید بر آموزه‌های جرم‌شناسی
اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، اسد اخضری فرد، علی مردان احمدی
تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم - مینا مومنی، سید مهدی احمدی موسوی
حقوق کودکان مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی - رضا خواجه نورالدینی، سیده پریسا میرابی
صلاحیت واقعی قوانین کیفری از منظر حقوق اسلام - مصطفی کرمی پور، مونا رجب زاده باغی
بررسی تغییر از جرائم خیابانی به جرائم سایبری در آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ - رویکردی به نظریه فعالیت‌های روزانه - مریم کمائی
جایگاه مأمورین امنیتی انگلستان در کشف جرایم - زهرا وهبی، آرش رزمی

استقلال قضات در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در پرتو آموزه‌های دین‌مبین اسلام - محمد ستایش‌پور، فاطمه زهرا آسیان
شرایط قانونی و ابعاد حقوقی و کیفری مالکیت فکری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران - سمیه زیلابی، صادق فتیلی، ابراهیم مقدم
امکان‌سنجی تحقق ایده جرم‌انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) از تئوری تا عمل بر اساس رویکردهای مدل مسئولیت کیفری
قانون اقدام راهبردی لغو تحریم‌ها - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، نفیسه دهرویه، محمدرسول انصاری نیا،
ندا حقیقی

ارزیابی فقهی-حقوقی تعدد واقعی در حدود، قصاص و دیات - علی محمدی جورکویه، احمدرضا امتحانی، جواد نادری عوج بغزی
جایگاه و نقش مردم در استقرار و استمرار نظام امت و امامت در پرتو آراء شهید بهشتی - محمدصادق داریوند
میانجیگری، نظام عدالت مشارکتی، نسل سوم نظام عدالت کیفری و حقوق اطراف دعوا - صادق فتیلی، محمد فتیلی، ابراهیم مقدم

The Rulings and Effects of Permission in the Legal System of Iran and France

احکام و آثار اذن در نظام حقوقی ایران و فرانسه

Hasan Najjarha
Master of Private Law, Islamic Azad University, Zanjan
Branch, Zanjan, Iran

حسن نجارها
کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، زنجان، ایران
hasan.najjarha22@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-8341-0301>

Abstract

Permission and its legal effects play an important role in the legal and social relations of individuals and make possession and possession without permission is prohibited and illegitimate, and also exceeding the limits of permission is not allowed and guarantees legal implementation. Permission, if it is related to public order, is one of the mandatory rules and is one of the rulings. However, if it is not related to public order, it is a right and its mutual agreement can be changed by contents, and even the owner can revoke the permit as well as the revocation of the permit. Therefore, the cases that determine the verdict or the right of a communication permit determine its non-connection with public order. In French law, permission is the authorization of another to perform an act without which the act of issuing an act is against the law, and in all cases the unilateral obligation and reference of the permission is achieved by the unilateral will of the authorizing person and in accordance with the general rules of contracts. In this country, cases and instances of permission are considered a right, unless they are related to public order and national security. In cases where the permit is considered a verdict, in fact, the permission giver is obliged to do so and can not be revoked and transferred. But where the permission is the right of the permission giver, he can revoke this right or transfer it to another person.

Keywords: Permission, Unilateral Obligation, Transactions, Referral, Public order.

چکیده

اذن و آثار حقوقی آن در روابط حقوقی و اجتماعی افراد نقش به سزایی دارد و باعث می‌شود استیلا و تصرف بدون اذن، ممنوع و نامشروع باشد و همچنین تجاوز از حدود اذن مجاز نمی‌باشد و ضمانت اجرای حقوقی دارد. اذن در صورتی که با نظم عمومی ارتباط پیدا می‌کند، جزو قواعد آمره بوده و از جمله احکام می‌باشد. لیکن اگر با نظم عمومی در ارتباط نباشد از جمله حقوق بوده و با توافق، مفاد آن قابل تغییر است و حتی مالک می‌تواند اذن و همچنین رجوع از اذن را از خود ساقط نماید. پس مصادیق تعیین کننده حکم یا حق بودن اذن ارتباط با عدم ارتباط آن با نظم عمومی می‌باشد. در حقوق فرانسه اذن، اختیار دادن به دیگری در انجام دادن فعلی که بدون آن اختیار صدور فعل از او برخلاف قانون بوده می‌باشد و در تمامی موارد خود ایقاع محسوب و رجوع از اذن با اراده یک طرفه شخص اذن دهنده و براساس قواعد عمومی قراردادها محقق می‌گردد. در این کشور موارد و مصادیق اذن، حق تلقی می‌شوند، مگر آن جا که مربوط به نظم عمومی و امنیت ملی باشد. در مواردی که اذن حکم محسوب می‌شود، در واقع اذن دهنده مکلف به انجام آن می‌باشد و قابل اسقاط و انتقال نیست. ولی آن جا که اذن، حق اذن دهنده است، وی می‌تواند این حق را از خود ساقط کند و یا آن را به فرد دیگری انتقال دهد.

واژگان کلیدی: اذن، ایقاع، معاملات، رجوع، نظم عمومی.

Received: 2022/06/24 - Review: 2022/08/22 - Accepted: 2022/10/16

در یافتن مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۰۳ - پاییز نگاری مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۳۱ - پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۴

ارجاع:

نجارها، حسن؛ (۱۴۰۱)، احکام و آثار اذن در نظام حقوقی ایران و فرانسه، تمدن حقوقی، شماره ۱۲.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

CC BY-NC-SA

COPE COMMITTEE ON PUBLICATION ETHICS

مقدمه

موضوع احکام و آثار اذن در اعمال حقوقی از موضوعات مهم است. قانون مدنی در بحث از حقوق اموال و مالکیت، در مواد مربوط به عقود و معاملات و تعهدات، همچنین در مبحث مربوط به الزامات خارج از قرارداد، حجر و قیمومیت و حقوق خانواده، بارها نقش اذن را مورد توجه قرار داده و احکام و آثار آن را بیان کرده است. تأثیر وجود یا عدم وجود اذن در عقد، ایقاعات و قرارداد را نمی‌توان نادیده انگاشت، چه بسا عقود منعقد می‌گردند که فاقد عنصر اذن از سوی اصیل می‌باشند و یا این که با اذن به ترتیب آن عقود استقرار یافته و یا اضمحلال آن‌ها مطرح می‌گردد. به طور کلی اذن در ید اذن بوده و می‌توان به هر طریق که متمایل است آن را توسعه داده و مضیق نماید. به‌عنوان مثال می‌تواند مأذون را در اتلاف مال نیز مجاز نماید و یا این که آن را محدود نموده و مختص به تصرفی خاص نماید که تصرفات بیشتر برای مأذون ممنوع می‌باشد (ملیحی، ۱۳۹۶، ۶۳).

اذن برای آن که صحیح و دارای آثار مربوط به خود باشد، باید شرایط صحت و ارکان و عناصر خاص خود را دارا باشد. به‌عنوان مثال اگر کسی به واسطه صغر یا جنون از اهلیت لازم برای دادن اذن برخوردار نباشد، اذن او صحیح نخواهد بود. اذن سفیه و صغیر ممیز، در اموری که قانون آنان را دارای اهلیت می‌داند و یا ولی و قیم اذن را به ایشان واگذار نموده‌اند، معتبر و صحیح می‌باشد. همچنین اذن کسی که به واسطه حکم ورشکستگی از تصرف در اموال خویش ممنوع گردیده است در مورد اموال و حقوق مالی خویش باطل و بلااثر می‌باشد، اگرچه اعتبار اذن و تصرفات او در غیر اموال و حقوق مالی به قوت

خویش باقی است. قانون‌گذار اذن را انشاء به حساب آورده است. انشاء بیانگر دخالت اراده است چه این اراده یک طرفه باشد و ایقاع را به وجود آورد و چه این اراده دوطرفه باشد و عقد را ایجاد کند. پس قانون‌گذار در واقع، اذن را عمل حقوقی خوانده است (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۷).

در مواردی که اذن باطل در ضمن عقود داده شود که اذن از ارکان آن می‌باشد، عقد یاد شده باطل است. زیرا اذن باطل منشاء اثر نمی‌باشد. از این رو رکن عقد، یعنی اذن تحقق نمی‌یابد. اگر اذن از ابتدا به صورت معلق یا مشروط داده شود، در صورتی دارای آثار می‌باشد که شرط آن تحقق یابد و چنانچه شرط اذن تحقق نیابد کشف می‌شود که اذن از اول باطل بوده است. مثلاً طبق فقه اسلامی و قانون مدنی، شوهر نمی‌تواند با دختر برادر یا دختر خواهر همسر خویش ازدواج کند، مگر آن که از همسر خویش اذن بگیرد، حال چنانچه زن به این شرط به ازدواج مزبور اذن دهد که پس از نکاح، شوهر مالی را به او ببخشد ولی شوهر پس از ازدواج از بخشیدن مال شرط شده خودداری کند در می‌یابیم که اذن و به تبع آن عقد نکاح شوهر با دختر خواهر یا دختر برادر همسرش از او باطل بوده است (طباطبایی یزدی، ۱۴۱۲، ج ۲، ۸۳۰).

در هر دو کشور ایران و فرانسه، اذن خواه در ضمن عقود چون اجاره، مضاربه، عاریه، وکالت، ودیعه و مانند آن‌ها داده شود، خواه به صورت مستقل انشاء شود و مفید باشد، اگر از طرف مأذون تعدی و تفریط شود، یعنی یا از حدود اذن یا متعارف تجاوز نماید و یا عملی که برای انجام تعهد لازم است، ترک نماید موجب ضمان مأذون خواهد بود. همچنین در حقوق هر دو کشور تعدی و تفریط نسبت به مورد اذن، موجب زوال صفت امانت و تبدیل ید امانی به ید ضمانی خواهد شد (جلالی، ۱۳۹۶، ۱۰۳). گاهی حصول اذن یا رضایت مشکوک است یا این که فرد به اذن یا رضایت مالک گمان دارد، بدون آن که گمان به حدی قوی باشد که برای او اطمینان خاطر به دنبال آورد. در این گونه موارد نمی‌توان به استناد احتمال رضایت یا اذن مالک در مال او تصرف نمود. زیرا موضوع مباح بودن تصرف، اذن یا رضایت مالک یا صاحب حق می‌باشد و در مواردی که امری موضوع حکمی واقع می‌شود، عرفاً تا زمانی که موضوع احراز نشود حکم ثابت نمی‌گردد. از این رو به نظر می‌رسد تا زمانی که موضوع، یعنی اذن یا رضایت احراز نشود، اباحه تصرف و مشروعیت استیلا مترتب نمی‌گردد. از این رو به نظر می‌رسد تا زمانی که موضوع، یعنی اذن یا رضایت احراز نشود، اباحه تصرف و مشروعیت استیلا مترتب نمی‌گردد.

۱- مفهوم و ماهیت اذن

اذن در لغت به معنای رخصت، دستور و اعلام آمده است و در اصطلاح حقوقی به انشای رضایت قانون‌گذار یا مالک یا صاحب حق یا صاحب مال یا نماینده وی به یک شخص یا اشخاص معین یا غیرمعین جهت انجام یک عمل حقوقی یا تصرفات خارجی می‌باشد. تعریف فوق، هم اذن اشخاص و هم اذن قانونی را در بر می‌گیرد؛ ولی بعضی از تعریف‌ها اذن قانونی را شامل نمی‌شود و نیز این تعریف اذن عام و خاص هر دو را در بر می‌گیرد. عمل حقوقی در این تعریف، اعم از عقد و ایقاع می‌باشد و مقصود از تصرف خارجی، تصرفاتی است که برخلاف اعمال حقوقی جنبه اعتباری ندارد، بلکه تصرف مادی است؛ اعم از آن که متصرف از آن انتفاع برد یا نبرد و اعم از آن که با تصرف، عین مال باقی بماند یا عین مال عرفاً از بین برود. ارکان و عناصر آن شامل اذن‌دهنده، مأذون، مورد اذن، انشاء اذن می‌باشد و از ویژگی‌های اذن می‌توان به قابل رجوع بودن، حق یا حکم‌بودن و عمل حقوقی یک جانبه‌بودن اشاره کرد. اذن به‌عنوان ایقاع فقط با تصمیم اذن‌دهنده محقق می‌شود و مأذون در به وجود آمدن و تداوم آن تأثیری ندارد. بنابراین موافقت طرفین در موجودیت آن ضرورت ندارد (نجفی، ۱۳۹۲، ج ۲۷، ۱۵۶) و قبول نکردن مأذون مانع از حیات یافتن این نهاد حقوقی نمی‌گردد. با توجه به این که اذن صرفاً با اراده اذن‌دهنده تحقق می‌یابد و رد و قبول مأذون در وقوع یا استمرار این عمل حقوقی نقش ندارد و رجوع از اذن هم از طرف اذن‌دهنده ممکن می‌باشد، نظریه ایقاعی بودن اذن تقویت می‌گردد. در وقوع اذن تراضی دو طرف شرط نیست و رد مأذون هم نمی‌تواند مانع پدیدارشدن اثر اذن شود. همچنین است در خصوص استمرار و بقاء اذن و اباحه تصرف که اراده مأذون دخالتی ندارد. در مواد مختلف قانون مدنی به قابل رجوع بودن اذن تصریح شده از جمله ماده ۱۰۸^۱ این قانون. بنابراین قانون مدنی هم نظریه ایقاع‌بودن ماهیت حقوقی اذن را ترجیح داده است (فصیحی‌زاده، ۱۳۷۷: ۲۷-۲۸).

۲- اذن در معاملات

۲-۱- معامله فضولی

عقدی که بدون داشتن سمت نمایندگی انجام گیرد، اگر چه صحیح است ولی نافذ نمی‌باشد. چنین عقدی

۱- در تمام مواردی که انتفاع کسی از ملک دیگری به موجب اذن محض باشد مالک می‌تواند هر وقت بخواهد از اذن خود رجوع کند، مگر این که مانع قانونی موجود باشد.

فضولی و نفوذ آن موقوف بر اجازه می‌باشد. مطابق ماده ۲۴۷ قانون مدنی «معامله به مال غیر جز به عنوان ولایت یا وصایت یا وکالت نافذ نیست ولو این که صاحب مال باطناً راضی باشد، ولی اگر مالک یا قائم مقام او پس از وقوع معامله آن را اجازه نمود در این صورت معامله صحیح و نافذ می‌شود.» عنوان نمایندگی در این جا معنایی عام دارد و مواردی از قبیل ولایت، وصایت، وکالت و اذن را در بر می‌گیرد. بنابراین معاملاتی که مولی علیه یا وصی از طرف موصی و یا وکیل از طرف موکل و یا مأذون از طرف اذن‌دهنده انجام می‌دهد، از مصادیق معامله فضولی نبوده و از نظر قانون صحیح و نافذ می‌باشد.

معامله فضولی، تصرف مادی در مورد معامله را ایجاب نمی‌کند. از این رو، چنانچه شخص فضولی مال مورد معامله را بدون اذن مالک به تصرف طرف معامله بدهد، تصرف وی بدون مجوز قانونی خواهد بود و طبق ماده ۳۰۸ قانون مدنی در حکم غصب و متصرف ضامن عین و منافع مال می‌باشد. قانون مدنی در این باره مقرر می‌دارد: «هر گاه معامل فضولی مالی را که موضوع معامله بوده است به تصرف متعامل داده باشد و مالک آن معامله را اجازه نکند، متصرف ضامن عین و منافع است.»

۲-۲- معامله مبتنی بر اذن

فقیهان و حقوقدانان تصریح کرده‌اند معامله‌ای که به اذن دیگری انجام گیرد، بدون آن که معامل از طرف دیگری وکیل باشد، صحیح و نافذ بوده و از موارد معامله فضولی خارج است. هر چند در ماده ۲۴۷ قانون مدنی، قانون‌گذار به صراحت موردی را که شخص، مأذون می‌باشد، از موارد فضولی خارج نکرده است، ولی با توجه به این که واژه، رضایت باطنی و نه اذن را به کار برده است، به خوبی می‌توان دریافت که قانون‌گذار معامله مبتنی بر اذن را نافذ می‌داند. علاوه بر آن، به حکم وحدت ملاک بین اذن و وکالت، می‌توان حکم ماده فوق را نسبت به وکالت در مورد اذن جاری دانست. شاید به علت همین یکسان بودن ملاک و مشابهت اذن و وکالت، قانون مدنی به ذکر وکالت اکتفا کرده و اذن را صریحاً یادآور نشده است. ماده فوق‌الذکر انشاء رضایت مالک را پس از وقوع معامله موجب نفوذ آن دانسته است و این خود به طریق اولی دلالت می‌کند که انشاء رضایت مالک پیش از انجام معامله؛ یعنی اذن برای نفوذ آن کافی است و معامله‌ای که به اذن مالک انجام گرفته به اجازه بعدی او نیاز ندارد.

۲-۳- معامله مبتنی بر رضایت باطنی

معامله‌ای که به نمایندگی یا اذن دیگری انجام گیرد، بدون تردید صحیح و نافذ می‌باشد. همچنین معامله‌ای

که بدون سمت نمایندگی یا اذن انجام پذیرد، در عدم نفوذ آن اختلافی نیست و طبق قانون مدنی و نظریه مشهور فقیهان، موقوف بر اجازه می‌باشد. طبق قانون مدنی و نظریه مشهور فقیهان، اگر عقد به صرف رضای باطنی دیگری و بدون عنوان نمایندگی یا اذن انجام گیرد چنین عقدی صحیح است، لیکن از موارد فضولی خارج نبوده و نفوذ آن موقوف بر اجازه می‌باشد (نابینی، ۱۳۷۶، ج ۱، ۲۰۹).

۳- تصرف بدون اذن یا تصرف نامشروع

از احکام دیگر اذن که از حقوق مدنی و فقه امامیه استفاده می‌شود آن است که استیلا بر حق دیگران بدون اذن ممنوع است (امامی، ۱۳۷۱، ج ۳، ۱۷۶). این مسئله در بین فقهای امامیه بلکه بین تمامی مسلمانان مورد اتفاق می‌باشد. مقصود از اذن در این جا، اعم از اذن مالک یا اذن قانون می‌باشد. بر این اساس، مواردی که تصرف در حق دیگری به اذن قانون انجام شود، هرچند مالک از تصرف آگاهی نداشته باشد و یا به آن اذن ندهد، از موارد تصرف نامشروع نمی‌باشد. مانند مورد لقطه که پیداکننده مال دیگری، به اذن قانون می‌تواند در آن تصرف کند و یا موردی که کسی خانه خود را به دیگری اجاره دهد، ولی به تصرف او در خانه اذن ندهد. همچنین اذن مالک شامل اذن قائم مقام او مانند وکیل یا ولی نیز می‌گردد. استیلا نامشروع اعم از غصب است و پاره‌ای از موارد را نیز که به علت غیرعدوانی بودن تصرف، عنوان غصب صدق نمی‌کند، شامل می‌شود. بنابراین مواردی از قبیل تصرف ید امانی، مثل تصرف وکیل، مستأجر، مستعیر و مستودع در مورد وکالت، اجاره، عاریه و ودیعه پس از خاتمه اذن و همچنین تصرف ید امانی در خارج از حدود اذن و تصرف در مال مشاع بدون اذن شریک از مصادیق استیلا نامشروع می‌باشد (نجفی، ۱۳۹۲، ج ۳۷، ۱۰).

همان‌گونه که تصرف در مال دیگری بدون اذن او ممنوع است، امر نمودن به چنین تصرفی نیز برخلاف قانون می‌باشد. با این حال در صورتی که در ملک دیگری یا امر به تصرف، به حکم قانون باشد منعی وجود ندارد، اگرچه مالک به چنین تصرفی اذن نداده باشد. کسی که به اذن مالک یا قانون در مال دیگری تصرف می‌کند، چنانچه از تاریخ پایان یافتن اذن از رد آن به مالک خودداری کند و وجود مال را نزد خود انکار نماید، از آن پس استیلا او نامشروع است. چنانکه ماده ۳۱۰ قانون مدنی مقرر می‌دارد: «اگر کسی که مالی به عاریه یا به ودیعه و امثال آن‌ها در دست اوست منکر گردد از تاریخ انکار در حکم غاصب است.» و یا ماده ۶۳۱ قانون مدنی مقرر می‌دارد: «هر گاه کسی مال غیر را به‌عنوانی غیر از مستودع متصرف باشد و مقررات این قانون او را نسبت به آن مال امین قرار داده باشد مثل مستودع است، بنابراین

مستأجر نسبت به عین مستأجره قیم یا ولی نسبت به مال صغیر یا مولی علیه و امثال آن‌ها ضامن نمی‌باشد، مگر در صورت تفریط یا تعدی و در صورت استحقاق مالک به استرداد از تاریخ مطالبه او و امتناع متصرف با امکان رد متصرف مسئول تلف و هر نقص یا عیبی خواهد بود، اگرچه مستند به فعل او نباشد. « همچنین، هیچ‌یک از شرکاء نمی‌تواند بدون اذن سایرین در مال مشاع تصرف نماید. زیرا تصرف هریک در سهم مشاع خود مستلزم تصرف او در سهام دیگران می‌باشد. در این امر تفاوتی ندارد که تصرف شریک برای اداره مال مشاع و یا انتفاع از آن باشد. ماده ۵۸۲ قانون مدنی مقرر می‌دارد: «شریکی که بدون اذن یا خارج از حدود اذن، تصرف در اموال شرکت نماید، ضامن است. « لازم به ذکر است تصرف شخص ثالث در مال مشترک، در صورتی مجاز می‌باشد که تمامی شرکا به این امر اذن دهند. چنانچه یکی از شرکا کسی را از تصرف در مال مشترک منع کند، تصرف او در مال مشترک جایز نمی‌باشد، حتی اگر بقیه شرکاء به این امر اذن دهند. به‌عنوان مثال اگر شخصی به‌عنوان مستأجر در ملک مشاع متصرف باشد، پس از پایان یافتن مدت اجاره، به درخواست هریک از شرکاء، مستأجر لازم است عین مستأجره را تخلیه نماید. رویه قضایی نیز این نظر را تأیید می‌کند.

۴- آثار اذن در حقوق ایران

اذن دارای آثار بسیاری است از جمله آثار کلی اذن که شامل تمامی عقود، ایقاعات و معاملات می‌گردد و از آن تحت قواعد عمومی نام برده می‌شود و همچنین آثاری که با عقد یا ایقاع خاصی چون بیع، هبه، نکاح، تأدیه دین و امثال آن‌ها ارتباط و پیوند نزدیکی دارد. در برخی موارد لازم است که اذن، ملازم با وصف بقاء باشد و به سادگی مرتفع نشود تا زوال آن موجب تضرر مأذون نشود. اذن این قابلیت را داراست که بتواند برای مأذون، حق نیز ایجاد نماید (صالحی مازندرانی و جوادی، ۱۴۰۰، ۲۱۵). از ویژگی‌های مهم‌ترین اذنی می‌توان به مواردی همچون، عدم توانایی اذن در برهم زدن آن، عدم زوال اذن اعطایی به واسطه فوت و حجر طرفین، قابلیت انتقال قهری و اختیاری حق ایجادشده و... اشاره کرد. اذن از دو بعد تکلیفی و وضعی دارای آثاری است. از نظر آثار تکلیفی، تصرف در مال دیگری بدون اذن او حرام است. اثر اذن رفع حرمت است. در تصرف غیرمالی، اگر جواز تصرف متوقف بر اذن باشد، تصرف بدون اذن حرام است مانند توقف جواز از خروج زن از منزل بر اذن شوهر که بیرون رفتن بدون اذن شوهر، حرام و با اذن او جایز است. از نظر آثار وضعی، ضمان یا در غیر جنایات است یا در جنایات. در

غیرجنایات مانند اذن صاحب باغ به کسی که برای استراحت به آن جا می‌رود به شرط پرداخت وجهی اگر اذن مقید به ضمان باشد، در این صورت ضامن است. در جنایات اذن گاه سبب ضمان است مانند فردی که وارد خانه کسی شود و سگ وی به او آسیب برساند. ولی در برخی موارد ضامن نیست مانند اذن فرد به شریک خود برای نصب ناودان در کوچه بن‌بست که اگر بر اثر افتادن یکی از آن‌ها به کسی آسیبی برسد، اذن‌دهنده ضامن نیست. اذن‌دهنده با دادن اذن، اباحه مورد اذن را انشاء نموده و به دیگری اذن می‌دهد تا در مال او تصرف کند و با اذن خویش مانع تصرف دیگری را بر می‌دارد. تصرف ممنوع با انشای اذن‌دهنده مباح می‌گردد و توقفی بر انشای متقابل مأذون و قبول او ندارد. حتی رد مأذون نیز مانع تحقق یا بقای اذن نمی‌گردد و او با آن که اذن را رد کرده است، تا زمانی که آذن از اذن خود برنگشته، می‌تواند در آن مورد تصرف کند (توکلی، ۱۳۸۹، ۷۱).

در حقوق ایران از آن جا که اذن مربوط به مصلحت عامه و نظم عمومی است، حکم محسوب می‌شود و نهادی که این حکم را صادر نموده معتبر بوده و مأذون نیز نمی‌تواند آن را از خود ساقط نماید و یا آن را در برابر عوض یا بدون آن به دیگری انتقال دهد. به‌عنوان مثال ماده ۱۰۴۹ قانون مدنی مقرر می‌دارد: «هیچ کس نمی‌تواند دختر برادر زن و یا دختر خواهر زن خود را بگیرد، مگر با اجازه زن خود.» لذا اذن زن برای ازدواج شوهر با دختر خواهر یا برادر او معتبر است و نمی‌تواند این اذن را از خود سلب کند و یا آن را به دیگری انتقال دهد.

اذن از نظر کسی که آن را صادر می‌کند به اذن قانونی و اذن اشخاص و از جهت معین بودن یا نبودن مأذون به اذن عام و خاص تقسیم می‌گردد. صراحت یا عدم صراحت مورد اذن، مطلق یا مقید بودن آن و دائمی یا موقت بودن مدت اذن، هر کدام می‌تواند به‌عنوان ملاکی برای تقسیم‌های دیگر مورد توجه قرار گیرد. همچنین می‌توان اذن را از نظر پیدایش به عقدی و ایقاعی تقسیم کرد. اذن به اعتبار مأذون به اذن خاص و عام تقسیم می‌شود، بدین صورت که هرگاه مأذون یک یا چند نفر معین باشد، اذن را اذن خاص می‌نامند. مانند مواد ۹۸، ۱۰۸، ۱۲۰ و ۱۲۱ قانون مدنی. مثلاً شخصی به همسایه خود اذن در عبور ملک اختصاصی خود می‌دهد که چنین اذنی به جهت این که مأذون یک نفر معین می‌باشد اذن خاص است. ولی چنانچه مأذون شخص یا اشخاص معینی نباشد و اذن عمومیت داشته و طرف خطاب آن عموم باشد، آن را اذن عام می‌گویند. ماده ۱۶۰ قانون مدنی به طور عام به هر فرد اذن می‌دهد که مال گم شده را به مالک آن برگرداند. در این ماده فرد یا افراد معینی مخاطب اذن نمی‌باشند، بلکه اذن به صورت عام داده

شده و هرکسی را شامل می‌شود (جلالی، ۱۳۹۶، ۳۹). مالک می‌تواند هرگونه تصرف اعم از مادی یا حقوقی در اموال خود بنماید. از جمله آن تصرفات اذن‌دادن است، لیکن غیرمالک اگر اهلیت نیز داشته باشد، نمی‌تواند نسبت به تصرف مال دیگری به اشخاص ثالث اذن تصرف دهد، مگر این که از نظر قانون، دارای چنین سمت و اختیاری باشد. همچنین است در مورد منافع اموال؛ زیرا فردی که مالک منافع نیست، نمی‌تواند تصرف در آن منافع را اذن دهد.

۵- آثار اذن در حقوق فرانسه

در حقوق فرانسه اذن، اختیاردادن به دیگری در انجام‌دادن فعلی که بدون آن اختیار صدور فعل از او برخلاف قانون بوده، تعریف شده است. در این کشور اذن به مانند اجازه از نظریه نمایندگی تبعیت می‌کند و بیشتر از این که از نصوص قانونی تبعیت کند از قواعد عرفی تأثیر می‌پذیرد (Robert and Collins, ۲۱۸, ۱۹۹۱). اذن در تمامی موارد خود ایقاع محسوب می‌شود و براساس تصریح مواد قانون مدنی فرانسه و نظر قانون نویسان آن، اذن در شمار ایقاعات می‌باشد. حقوقدانان فرانسوی بر این عقیده‌اند که رجوع از اذن با اراده یک طرفه شخص اذن‌دهنده و براساس قواعد عمومی قراردادها محقق می‌گردد و ایجاب و قبول مأذون در استقرار و استمرار آن مؤثر نیست. به بیان دیگر اراده اذن‌دهنده به تنهایی برای رجوع از اذن کفایت می‌کند و این اراده ممکن است به طور صریح یا ضمنی انجام گیرد (Smith, ۲۰۰۲, ۹۱).

در این کشور تمامی موارد و مصادیق اذن، حق تلقی می‌شوند، مگر آن جا که مربوط به نظم عمومی و امنیت ملی باشد. در چنین مواقعی حکم محسوب می‌شوند و در این گونه موارد، شخص اذن‌دهنده نمی‌تواند اختیار اذن را از خود سلب نموده و یا آن را به دیگری انتقال دهد. مانند اذن دولت برای ازدواج دختر فرانسوی با تبعه خارجی. در این یک مورد اذن، حکم تلقی شده است، ولی در بقیه موارد اذن، حق محسوب می‌شود (Depage, ۲۰۱۳, ۱۸۲). در مواردی که اذن حکم محسوب می‌شود، در واقع اذن‌دهنده مکلف به انجام آن می‌باشد و قابل اسقاط و انتقال نیست. ولی آن جا که اذن، حق اذن‌دهنده است، وی می‌تواند این حق را از خود ساقط کند و یا آن را به فرد دیگری انتقال دهد. در حقوق فرانسه اگر تعداد اشخاص مأذون محدود و معین باشد، اذن خاص خواهد بود. ولی اگر اذنی شامل افراد نامعین بشود که از قبل مشخص نشده‌اند اذن عام خواهد بود. همچنین اگر تعداد اشخاص مأذون محدود و معین باشد اذن خاص خواهد بود ولی اگر اذن شامل افراد نامعینی شود که از قبل مشخص نشده‌اند اذن عام خواهد بود (Eill, ۲۰۰۷, ۲۱۹).

در فرانسه اختیار و قدرت اذن‌دهی از آن کسی است که قانون او را برای این اقدام صالح بداند و یا به او چنین اختیاری را بدهد. طبق ماده ۱۲۰ قانون مدنی فرانسه، مالک می‌تواند درباره مایملک خود تصمیم بگیرد و حق هرگونه تصرف و انتفاع را دارد مگر در مواردی که قانون منع کرده باشد. پس آن‌جا که شخص مالک عین یا منفعت آن است، می‌توان اذن به تصرف در عین یا منفعت را به شخصی دیگر بدهد. ولی از آن‌جا که این اختیار را ندارد، اراده اذن نیز نخواهد داشت. در حقوق فرانسه مواردی از اختیار اذن است که صاحب آن حق سلب یا انتقال آن را ندارد و این‌ها از مصادیق حکم هستند که از قواعد آمره بوده و مبتنی بر مصالح اجتماعی و امنیت عمومی هستند. مانند اذن دولت در ازدواج زن فرانسوی با تبعه خارجی. دولت فرانسه نمی‌تواند این اختیار قانونی را از خود سلب کند و یا آن را به فرد دیگری انتقال دهد.

قانون مدنی فرانسه انشای اذن را بر پایه یک اراده سالم قبول دارد. اذن افرادی که جدی نیستند، اذن غیرممیز، سفیه، غافل و مجنون معتبر نخواهد بود. همچنین اجازه و اذن مبتنی بر اشتباه باطل است. ماده ۱۲۰ قانون مدنی فرانسه مقرر می‌دارد: «چنانچه یکی از متعاقدين مرتكب اشتباه اساسی شده و طرف دیگر نیز همان اشتباه را مرتكب شده یا از اشتباه آگاه بوده یا به سهولت می‌توانسته است آن را کشف کند، می‌تواند ابطال عقد را درخواست کند.» این ماده معادل ماده ۱۹۹ قانون مدنی ایران است که مقرر می‌دارد: «رضای حاصل در نتیجه اشتباه یا اکراه موجب نفوذ معامله نیست.»

در فرانسه عقدی که از سوی فرد دیگری بدون آن که در این خصوص اذن و اجازه داشته باشد انجام بگیرد، صحیح نیست و خریدار می‌تواند ابطال بیع را بخواهد و اگر خریدار آن را تنفیذ کند، نسبت به مالک بیع بی‌اثر است و این عقد زمانی صحیح خواهد بود که مالک، بیع را تنفیذ کند. در این صورت عقد نسبت به مالک لازم و نسبت به خریدار صحیح می‌شود. البته چنانچه مالکیت مبیع، پس از وقوع عقد به فروشنده منتقل شود، بیع نسبت به خریدار نیز صحیح است (مواد ۴۶۶ و ۴۶۷ قانون مدنی فرانسه). حقوقدانان فرانسوی نیز بر این باورند، معامله‌ای که با اذن دیگری انجام بگیرد یا قانون چنین اذنی را به وی داده باشد، معامله وی صحیح و نافذ است و معامله فضولی محسوب نمی‌شود و این اذن ممکن است در قالب وصایت، قیمومیت یا ولایت باشد. لذا معامله با عناوین مذکور نافذ می‌باشد (Dalloz, ۲۰۰۴, ۲۰۱). حقوقدانان فرانسوی معتقدند که اگر عقد به صرف رضای باطنی مالک و به دست فرد دیگری انجام بگیرد، بدون آن که سمت نمایندگی یا اذن داشته باشد صحیح و نافذ است و از حوزه مشمول عقد فضولی خارج می‌باشد، به شرط آن که رضای باطنی مالک از قرائن یا امارات موجود قابل استنباط باشد. مثلاً وقتی از انعقاد قرارداد آگاه شد سکوت بلکه و عرفاً

بتوان آن سکوت را اذن محسوب نمود. پس اگر فعل یا قولی از مالک که کاشف از رضای درونی او باشد به نحوی که صدق اذن کند (Encyclopedie, ۲۰۱۴, ۷۳).

نتیجه

نهاد حقوقی اذن، در میان اعمال حقوقی یک طرفه جایگاه ویژه‌ای دارد و قانون مدنی بدون تفکیک اعمال حقوقی مزبور از قراردادها، تنها به ذکر برخی از آن‌ها در ضمن حقوق قراردادها اکتفا کرده است. بسیاری از ایقاعات همچون اذن، فسخ و اعتراض تنها به صورت اشاره در قانون مدنی آمده و اوصاف و آثار آن‌ها به صورت مستقل ذکر نگردیده است. تصرف بدون اذن از نظر قانونی و شرعی ممنوع می‌باشد و متصرف در حکم غاصب است و ضامن منافع عین می‌باشد. اذن در عقود و ایقاعات تأثیر دارد، چنانکه تحقق برخی اعمال حقوقی بدون اذن نافذ نبوده و منوط به اذن مالک می‌باشد.

ماهیت حقوقی اذن در حقوق ایران و فرانسه در تمامی موارد خود ایقاع محسوب می‌گردد. در هر دو کشور ایران و فرانسه، حتی مالک آن جا که اهلیت ندارد، اختیار و قدرت اذن‌دهی نیز نخواهد داشت و اصالتاً برای اذن صالح می‌باشد و اختیار هر نوع تصرف را در اموال خود دارد، مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد. در قوانین هر دو کشور مواردی از قدرت اذن وجود دارد که حق محسوب نمی‌شود، بلکه از مصادیق حکم می‌باشد و اذن‌دهنده نه می‌تواند آن را از خود سلب کند و نه می‌تواند آن را به دیگری انتقال دهد. این گونه موارد با نظم عمومی و امنیت اجتماعی مرتبط بوده و از قواعد آمره به حساب می‌آیند. در هر دو کشور، قصد انشاء و رضایت از ارکان اذن می‌باشد. در هر دو کشور معاملاتی که مبتنی بر اذن است صحیح و نافذ می‌باشد. این معاملات ممکن است در قالب ولایت، وصایت، وکالت یا قیمومیت انجام بگیرد.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

فارسی

- اسماعیلی، محسن؛ دهنوی، هادی؛ حبیبیان، مهدی، ۱۳۹۷، بررسی تأثیر اذن بر ضمان در حقوق ایران و فقه امامیه، **فصلنامه پژوهشنامه میان رشته‌ای فقهی**، شماره ۱.
- امامی، حسن، ۱۳۷۱، **حقوق مدنی**، جلد سوم، چاپ نهم، تهران، کتابفروشی اسلامیه.
- توکلی، احمدرضا، ۱۳۸۹، تفاوت عقود اذنی با نهاد حقوقی اذنا، **فصلنامه پژوهشنامه فقه و حقوق اسلامی**، شماره ۵.
- جلالی، شجاعت، ۱۳۹۶، آثار حقوقی اذن در حقوق ایران و فرانسه، **پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی**، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ماکو.
- صالحی مازندرانی، محمد و جوادیه، علی، ۱۴۰۰، بررسی قابلیت اذن در ایجاد حق برای مأذون، **فصلنامه آموزه‌های فقه مدنی**، شماره ۲۴.
- فصیحی‌زاده، علیرضا، ۱۳۷۷، **اذن و آثار حقوقی آن**، چاپ اول، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
- ملیحی، مصطفی، ۱۳۹۶، مفهوم‌شناسی اذن و آثار آن در فقه امامیه با تکیه بر آیات و روایات، **فصلنامه پژوهش‌های دینی**، شماره ۳۵.

عربی

- طباطبایی یزدی، سیدمحمد کاظم، ۱۴۱۲ق، **عروه الوثقی**، به همراه حواشی چهار مرجع تقلید معاصر، جلد دوم، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان.
- نائینی، محمدحسن، ۱۳۷۶، **منیه الطالب**، جلد اول، چاپ اول، قم، مؤسسه النشر الاسلامی.
- نجفی، محمدحسن، ۱۳۹۲ق، **جواهرالکلام فی شرح شرایع الاسلام**، جلد ۲۷ و ۳۷، تهران، دارالکتب الاسلامیه.

لاتین

- Dalloz, J. , 2004, Recueil periodique et critique de jurisprudence, paris de legislationset de la Doctrine.
- Depage, H, 2013, Lobligation abstraite en droit internet en droit compare, Bruelles, Etablissements Emile Bruylant.
- Eill, Alex, 2007, Droit Civil, Paris, précis Dalloz.
- Ency clopedie Juridique, 2014, Repertoire de droit civil, paris, sous la direction de Emanuel vergeret George Rippert.
- Robert and Collins, 1991, French-English Dictionary, paris.
- Smith, G, 2002, Internet law and Regulation, London, Sweet and Maxwell.

- Feasibility of Referring to Adjustment Theory in Iranian Law as a Solution in Contractual Excuse - *Roshan Ali Shekari, Sayyed Mostafa Milani*
- Criminal Protection of the Rights of Future Generations in International Documents - *Adel Sarikhani, Mostafa Karami Pour*
- Analysis of the Right of the People to Control the Government from the Point of View of Ali (PBUH) by Looking at the Constitution of the Islamic Republic of Iran - *Ebrahim Musazadeh, Mohammad Salehi*
- Reflections on the Legislation of Oath (Qassameh) According to the Science of Criminalistics - *Mohammad Ali Hajidehabadi, Ruhollah Shamshiri*
- Rereading Interactions (Some Religious Groups and Actors in the International System) the Field of Terrorism as a Means of Achieving National Interests with an Emphasis on Legal Responsibilities in Islamic Countries - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Arefeh Kordi Nasab, Nafiseh Tosi, Ayda GHasem Zadeh*
- The Principle of Prohibition of Repatriation of Refugees from the Perspective of Human Rights Documents with Emphasis on Environmental Refugees - *Mahnaz Khorsandi, Asgar Jalalian*
- Dangers of Prioritizing Financial Issues in Legal Professions - *Mohammad Setayesh Pur, Maryam Faraji Tark*
- The Rulings and Effects of Permission in the Legal System of Iran and France - *Hasan Najjarha*
- Comparison of the Actus Reus of the Crime of Computer Fraud with Traditional - *Ali Paidarfard, Javad Naderi ooj Boghzi, Ahmadreza Emtehani*
- Theoretical Foundations of Military Weapons Equipment Control with an Emphasis on Contradictory Stands of UN and WTO on Conventional Military Weapons Trade - *Pouria Ebrahimzadeh, Somayeh Rahmanian*
- Child and Childhood from the Perspective of Philosophy and Literature - *Maryam SHA'ban*
- Validity of Sealed Order in Civil and Criminal Cases - *Amir Mohammadi, Mohammadmahdi Heydari, Soheyla Moradi GHaleh*
- The Status of the Kosovo Specialist Branches in Global Criminal Justice System - *Mostafa Fazaeli, Arash Maleki*
- Criminalization of Informing the Contrary in Iranian Law - *Saeed Asadzadeh, Fatemeh Ahadi, Mojtaba Kanjori*
- The Actions of Foreign Companies Regarding Iraq's Use of Chemical Weapons in Holy Defense from the Perspective of International Responsibility Rights - *Mohammad Setayesh Pur, Parnian Shafae*
- Sociological and Criminological Review of the Phenomenon of Prostitution in the International System and Iran with Emphasis on the Teachings of Islamic Criminology - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Asad Akhzari Fard, Ali Mardan Ahmadi*
- The Police's Interaction with the Crime Prevention Institutions - *Mina Momeni, Sayyed Mahdi Ahmadi Musavi*
- Immigrant Children's Rights in National and International Documents - *Reza Khaje Nooredini, Sayede Parisa Mirabi*
- The Real Competency of Criminal Laws from the Perspective of Islamic Law - *Mostafa Karami Pour, Mona Rajabzade Baghi*
- Exploring the Shift from Physical to Cybercrime at the Onset of the COVID-19 Pandemic with an Approach to Routine Activity Theory - *Maryam Kamaei*
- The Position of British Security Officers in the Detection of Crimes - *Zahra Vahabi, Arash Razmi*
- The Independence of Judges in the Legal System of the Islamic Republic of Iran in the Light of the Teachings of Islam - *Mohammad Setayesh Pur, Fatemeh Zahra Aslan*
- Legal Conditions and Legal and Criminal Dimensions of Intellectual Property in the Legal System of the Islamic Republic of Iran - *Somayeh Zilabi, Sadeh Fetili, Ebrahim Moghaddam*
- Feasibility Study of the Realization of the Idea of Criminalization (Crime of Civil Liability of Managers) from Theory to Practice Based on the Approaches of the Model of Criminal Responsibility Model of the Law of Strategic Action to Cancel of Sanctions - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Nafiseh Dharovieh, Mohammad Rasol Ansari Nia, Neda Haghghi*
- Jurisprudential-Legal Evaluation of the Real Multiplicity in the Hodood, Retaliation and Diat - *Ali Mohammadi Jurkoye, Ahmadreza Emtehani, Javad Naderi ooj Boghzi*
- The Position and Role of the People in the Establishment and Continuation of Ummat and Imamat System In the Light of Martyr Beheshti's Opinions - *Mohammad Sadeq Darivand*
- Mediation, Participatory Justice System, Third Generation Criminal Justice System and the Rights of Parties the Lawsuit - *Sadeh Fetili, Mohammad Fetili, Ebrahim Moghaddam*